

УДК 351.74

О.С. ЗЕЛЕНЕЦЬКИЙ, Харківський національний університет внутрішніх справ

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ТА ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ У СФЕРІ ПРОФІЛАКТИКИ ТА РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ

Ключові слова: засоби масової інформації, органи внутрішніх справ, злочинність, профілактика, взаємодія

Впевнений рух суспільства в напрямку розгортання процесів демократизації нашої держави багато в чому залежать від правового регулювання тих процесів, які сьогодні відбуваються у нашому житті. Однією з найважливіших проблем, яка стоїть цьому на заваді – є злочинність, яка представляє складне соціальне явище, детерміноване низкою соціальних, економічних, політичних, правових, демографічних, психологічних та інших факторів. Боротьба із цим явищем – комплексна проблема, тягар вирішення якої лежить не лише на плечах правоохоронців, але й громадськості.

Особливу роль в процесі попередження та профілактики злочинів та правопорушень відіграють засоби масової інформації (ЗМІ). Засоби масової інформації у своїй діяльності пристосовані у здійсненні певного психологічного впливу на численні та порівняно сталі аудиторії. Вони спроможні донести інформацію (а разом з нею і керуючий вплив) на осіб, про яких відомо лише те, що вони належать до однієї чи іншої групи аудиторії.

Взаємодії засобів масової інформації та правоохоронних органів при попередженні злочинів та правопорушень присвячені праці таких науковців як: В. Бахіна, Р. Белкіна, П. Біленчука, І. Герасимова, В. Гончаренка, А. Крилова, В. Кузьмічова, В. Образцова, Г. Прокопенка, І. Строкова, В. Шиканова, М. Шурухнова, М. Яблокова, О. Бандурки.

Звідси, метою статті є дослідження питання про взаємодію органів внутрішніх справ із засобами масової інформації та визначення ролі діяльності ЗМІ у сфері забезпечення боротьби зі злочинністю та профілактиці цього загально-негативного явища.

Доцільність взаємодії ЗМІ та органів внутрішніх справ виявляється у тому, що сьогодні мас-медіа користуються високим престижем та авторитетністю серед населення різної категорії. Для поширення серед населення інформації щодо діяльності органів внутрішніх справ використовуються різні форми її підготовки: випуск і поширення інформаційних бюлетенів, прес-оглядів, фото, відеоматеріалів, інформаційних збірників, експрес-інформації; проведення прес-конференцій, брифінгів, «круглих столів», телевізійних дебатів, прес-клубів, організація інтерв'ю з керівниками органів внутрішніх справ; підготовка і проведення телепередач і радіопередач; забезпечення публікацій (виступів) у ЗМІ керівників або інших відповідальних працівників органів внутрішніх справ; розміщення веб-сторінок в Інтернеті про органи внутрішніх справ; інші форми поширення офіційної інформації, що не суперечать чинному законодавству [1, с.64].

У взаємодії в процесі профілактики злочинності, органи внутрішніх справ зацікавлені, перш за все, у набутті позитивного вигляду шляхом: висвітлення значущості потреби боротьби зі злочинністю, розкриттю резонансних злочинів при сприянні громадськості та залучення громадян до правоохоронної діяльності.

Залучення органами внутрішніх справ засобів масової інформації до профілактики правопорушень допомагає вирішити низку проблем, зокрема таких як: інформування громадськості з питань боротьби зі злочинністю; забезпечення необхідної відкритості діяльності правоохоронних органів; формування правосвідомості та правозацікавленості населення; одержання допомоги від населення у вирішенні проблем забезпечення правопорядку; розширення джерел інформації, необхідної для виконання певних функцій.

Діяльність ЗМІ має важливі суспільно-політичні наслідки, оскільки характер масової інформації, адресований аудиторії, визначає значною мірою її ставлення до дійсності і напрям соціальних акцій [2, с.137]. ЗМІ не лише виконують інформативну функцію, але й пропагують ідеї, погляди, вчення, політичні програми та беруть участь у соціальному управлінні.

Під час інформування населення щодо правових питань варто пам'ятати, що правова інформація «не буває нейтральною: вона або корисна, або шкідлива, тому в конкретному випадку оприлюднення правового матеріалу має передувати виразне усвідомлення мети, що її містить публікація» [3, с.91]. Більшість публікацій про вчинення злочинів, особливо резонансних, має вигляд сенсаційних матеріалів, в яких на розгляд громадськості подається інформація про діяльність органів внутрішніх справ, хід і результати правоохоронної діяльності, висловлюються юридично компетентні судження й оцінки, які орієнтують читачів, формують їх правосвідомість, що у свою чергу впливає на оволодіння необхідним обсягом правових знань, що допомагають людям зорієнтуватися у правовій оцінці своїх дій, тим самим зменшуючи вчинення протиправних діянь, які заборонені законом.

Слід пам'ятати й той факт, що опублікована інформація виноситься на розгляд не тільки адресатам, але й тим, проти кого її спрямовано за допомогою ЗМІ. Це насамперед стосується обсягу та змісту інформації з конкретно розслідуваних справ, даних про засоби й методи боротьби зі злочинністю, відомостей про способи скоєння злочинів. Не так давно більшість навчально-методичної літератури про криміналістику випускалося з обмежувальними грифами («таємно» чи «цілком таємно»), це здійснювалося з метою запобігання обізнаності злочинців та недопущення вчинення ними нових злочинів. На думку більшості науковців це було досить не доречно, адже основним і непорушним секретом має бути: хто, де, коли, проти кого і яким чином діятиме, а для інших дій і обставин по-

винна застосовуватися вибіркова міра закритості: чого більше принесе повідомлення – користі чи шкоди і якої саме.

Із профілактичною метою доцільно інформувати населення про способи й методи дій злочинців, щоб скоротити кількість потенційних жертв цих злочинів. Дії правоохоронної системи повинні в першу чергу бути спрямовані на те, щоб чітко відслідковувати потреби громадян в інформації з конкретних фактів (справ) та із загальних питань правоохоронної діяльності [4, с.71].

У процесі використання правоохоронними органами засобів масової інформації у процесі запобігання та розкриттю злочинів зустрічається використання дезінформації. Дана діяльність правоохоронних органів здійснюється: по-перше – з метою впливу на осіб з метою відмови від вчинення злочинів; по-друге – спонукають конфронтуючого суб'єкта до вчинення ним дій, що його викривають; по-третє – уникнення можливості правильної оцінки підозрюваними стану та умов розслідування, яке проводиться компетентними органами.

Найчастіше органи внутрішніх справ звертаються до громадськості через засоби масової інформації з метою встановлення свідків події, потерпілих; оприлюднення інформації щодо осіб, які причетні до вчинення злочину та інше [5, с.50].

Інформування населення про вчинені злочини та про стан злочинності в цілому, а також про методи боротьби з нею – це, з одного боку, реалізація права громадян на інформацію про те, що відбувається в суспільстві, а з другого боку – це потрібно для створення умов діяльності правоохоронних органів, забезпечення сприятливого клімату у взаємодії з населенням та ЗМІ, аби вони відчували, що про них згадують не тільки задля конкретної допомоги, а й потребують їхньої допомоги та взаєморозуміння завжди [6]. Відносини, що виникають між органами внутрішніх справ та засобами масової інформації в ході їх взаємодії щодо профілактичної діяльності у сфері попередження вчинення злочинів, є непростими. Це, зокрема, проявляється в організації

побудови зв'язків між ОВС та ЗМІ. Дана сфера впливу ОВС на населення повинна враховувати певні особливості, зокрема такі як: час, коло осіб на яких спрямовується інформація, характеристику особливостей конкретної ситуації тощо.

У ході здійснення взаємодії ОВС та ЗМІ відбувається правове виховання як конкретного індивіда, так і всього суспільства. Дана діяльність, перш за все, спрямовується на здійснення правового просвітництва, правової агітації серед населення, що дасть змогу зменшити кількість осіб схильних до вчинення злочинів.

У процесі взаємодії ЗМІ та ОВС відбувається профілактика не лише тих злочинів, що вчиняються громадянами, а й злочинів, які вчинюються співробітниками органів внутрішніх справ. Це, зокрема, досягається за рахунок здійснення контролю засобами масової інформації за діяльністю правоохоронних органів. Загальними засадами висвітлення діяльності міліції ЗМІ, згідно із чинним законодавством України, є надання ЗМІ повної інформації про свою діяльність через відповідні інформаційні служби органів міліції; забезпечення журналістам вільного доступу до цієї інформації, однак при цьому заборонено чинити будь-який тиск і втручання в їхній виробничий процес; можливість проведення власного дослідження та аналізу діяльності міліції, їхніх посадових осіб, давати їй оцінку, коментувати [7]. Висвітлення засобами масової інформації у своїх репортажах фактів порушення працівниками міліції законодавства у сфері дотримання прав людини і громадянина дає змогу здійснювати профілактику серед особового складу ОВС, з метою викорінення злочинності серед співробітників.

Між міліцією та ЗМІ завжди виникають певні протиріччя, це, зокрема, стосується випадків розслідування деяких злочинів, інформацію про які доцільніше не розголошувати. В ході розслідування злочинів та профілактичної діяльності, яка здійснюється ОВС, відбувається велике навантаження на працівників даного відомства і тому втручання в їх роботу

з метою висвітлення інформації у ЗМІ, щодо конкретного злочину, досить часто приносить негативні явища, такі як поширення серед населення неправдивої інформації, і як наслідок погіршення іміджу міліції серед населення.

Досягнення чіткої та злагодженої взаємодії між ОВС та ЗМІ ускладнюється тим, що більшість приватних журналістів зацікавлені не лише у вихованні право-слухняної поведінки у населення, але й певним чином сприяють підриву довіри населення до міліції, що здійснюється за рахунок висвітлення у репортажах значної кількості інформації про службові злочини працівників відомства, зокрема такі як: хабарництво, службова невідповідність тощо. І як наслідок розвивається недовіра суспільства до міліції та погіршення стосунків між працівниками ОВС та громадянами у сфері допомоги у наданні інформації необхідної для розкриття злочинів та розшуку осіб, які їх вчинили.

Отже, виходячи з вищевикладеного, слід зробити висновок, що співпраця органів внутрішніх справ та засобів масової інформації, перш за все, полягає у застосуванні різних методів та форм впливу засобів масової інформації на свідомість громадян, метою якого є спроба зменшення рівня злочинності серед населення, зменшення кількості службових злочинів серед працівників ОВС та сприяння налагодженню партнерських відносин між міліцією та населенням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Легеза Ю. О. Відомчі засоби масової інформації у механізмі формування правосвідомості співробітників органів внутрішніх справ України: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Легеза Юлія Олександрівна. – Х., 2005. – 170 с.
2. Братель С. Г. Громадський контроль за діяльністю міліції: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Братель Сергій Григорович. – К., – 2007. – 269 с.
3. Лазутина Г. В. Профессиональная этика журналиста : науч. пособие / Г. В. Лазутина. – Л. : Світ, 2000. – 111 с.

4. Бандурка О. М. Партнерські взаємовідносини між населенням та міліцією: підручник. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 352 с.

5. Бахін В. Як розкриваються злочини / В. Бахін, В. Гончаренко. – К. : Либідь, 1996. – 286 с.

6. Симоненко Ю. М. Взаємодія та конфлікти ЗМІ з представниками правоохоронних органів у вирішенні проблем злочинності /

Симоненко Ю. М. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2353>.

7. Недов С. Л. Взаємодія засобів масової інформації та органів внутрішніх справ (за результатами контент-аналізу) / С. Л. Недов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radnuk.info/statti/565-pranoohor/14767-2011-01-19-02-23-17.html>.

Зеленецький О. С. Взаємодія органів внутрішніх справ та засобів масової інформації у сфері профілактики та розкриття злочинів / О.С. Зеленецький // Форум права. – 2012. – № 4. – С. 385–388 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arhive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-4/12zoctrz.pdf>

Розглянуто роль засобів масової інформації в процесі їхнього сприяння органам внутрішніх справ щодо боротьби зі злочинністю, а також висвітлюються деякі проблемні аспекти взаємодії між міліцією та ЗМІ, зокрема, такі, як спроба дискредитації працівників міліції, чи втручання в їхню діяльність в ході проведення так званих журналістських розслідувань.

Зеленецький А. С. Взаимодействие органов внутренних дел и средств массовой информации в сфере профилактики и раскрытия преступлений

Рассмотрена роль средств массовой информации в процессе их содействие органам внутренних дел по борьбе с преступностью, а также освещаются некоторые проблемные аспекты взаимодействия между милицией и СМИ, в частности, такие, как попытка дискредитации сотрудников милиции, или вмешательства в их деятельность в ходе проведения так называемых журналистских расследований.

Zelenetsky O. S. Interaction between Police and the Media in Preventing and Solving Crimes

The role of the media in the course of their contribution to the law enforcement agencies in the fight against crime, but also highlights some of the problematic aspects of the interaction between the police and the media, in particular, such as an attempt to discredit the police, or interference in their activities during the so-called investigative journalism.